

vademecum obešenjako- vog učenika

bohumil hrabal

Obožavalac sam sunca u kafanskim baštama, pilac meseca koji se ogleda na vlažnoj kaldrumi, koračam uspravan i pun pouzdanja, dok moja žena, iako trezna, kod kuće čini pogrešne pokrete i gunda, šaljiv komentar Heraklitovog »panta rei« vlašči mi grlo, svaka krčma na svetu je stado jelena isprepletanih rogova, veliki natpis »Memento mori« sadržan u predmetima i ljudskim sudbinama razlog je da ispijem »sub speciae aeternitatis«, zbog toga sam dogmatik alergije u fluidnom stanju, teorija trske, hrastovi su moj pokretački motor, prestrašen sam ljudski krik koji se prolama pod snežnom pahuljicom, neprestano žurim, da bih dva-tri sata dnevno neaktivno aktivno sanjario, jer dobro znam, ljudski život prolazi ko mešanje karata, da bi možda bilo bolje da sam išmrkan i izbačen u maramici za nos, ponekad pravim grimase, u nadi da već držim milione, iako dobro znam da ću na kraju dobiti čistu nulu, da je čitav taj šablon počeo od kapi semena, a završile pucketanje vatre, tako lepi počeci imaju lepe svršetke, kao i lepo lice možeš zavoleti veselu priju Smrt, kada pada kiša, zaliva cveće, sparnog juna vučem decembarske sanke, a u vrele letnje dane, da bih se rashladio, propijam pare odvojene za ugali, kojim ću se grejati zimi, neprestano me brine što ljudi nisu zabrinuti, kako je kratak ovaj život, kako je malo vremena za ludosti i pijanstva, za koja nalazim vremena, prepodnevni mamurluk preživljujem u najmanju ruku kao model vrednosti, i to kao apsolutnu vrednost pesničkog traumatizma s nijansom diskordance, koju treba probati kao svetu napad žuči, granato sam drvo puno ozbiljnih i nasmehanih očiju, koje su stalno u poziciji milosti i elastičnih izmena nesrećnih slučajeva i slučajnosti, mladica na starom panju pravo je zadovoljstvo, smeh jedva napupelog lišća na mladici veliko je zadovoljstvo, moja klima je čudljivo aprilsko vreme, umrljani stolnjak je moja zastava, u njegovoj lelujavoj senci ne preživljujem samo tu veselu euforiju, već i ono klišenje i uskrnuće, onaj tupi bol u leđima, ono opasno drhtanje ruku, vlastitim zubima izvlačim iz šapa srću i ostatke jučerašnje burne noći, svakog jutra čudim se kako dosad nisam umro, stalno imam utisak prolongiranja, da ću propasti pre nego što poludim prema vlastitom ukusu, ne smatram sebe brojanicom, već karikom prekinutog lanca smeha, najnežnija pistacija određuje moć mojoj rasipničkoj imaginaciji, ima u meni nečeg kastriranog, nečeg što istovremeno postoji i iščezava u prošlosti, da bi gađalo iz katapulte u budućnost, koja mu potom neprestano uzmiče pred uplašanim usnama i očima, bacam udvostručeni pogled islandskog krečnjaka, danas je juče, a pre svega prekjuče, zbog toga sam donosilac brzih sintetičnih sudova, degustator razređenog prostora, sklerozu, ludilo i dečje čavrljanje smatram početkom mogućih pojava, ludirajući se i zabavljajući smejem se do suza, usrdno molim stvarnost, ali ona mi uvek ne daje znak, zao sam jarac na poljani beskrajnog čekanja, snažno zvono koje sadrži sjaj spoznanja, objektivnosti prirode i društvenih nauka, negativni sam genije, kljuse u zverinjaku jezika, lugar sam s anegdotskom inspiracijom, stražar porotnik na poljima anegdota, ubica dobrih ideja, čuvar riba sumnjivih ribnjaka spontanosti, junak mislećeg nerazuma, nerazuman i prerani krstaš meridijana, koji želi da jede korice namazanu maslom beskraj, koji želi da iz polulitrenjaka pije kajmak večnosti, smešta, a ne nekad tamo, tj. nikad, pogrešno tumače-

nje Hristovih reči smatram šarmom apostolskih dela, briselska čipka umočena u pljuvačku epileptičara, ledena kora na obalama potoka zimi, koja te može poseći, moj je ukras, depresija sam i melanholijska, priprema za skok glavom o zid predstavlja neprestano odlaganje pokušaja, da li se može živeti drugačije nego što sam živio: dosad, neurastenik sam savršenog zdravlja, nesaničar, koji tvrdo spava samo u tramvaju, dopustivši da ga odvezu do poslednje stanice, veliko sam prisustvo malih očekivanja i očekivanih velikih katastrofa i kiksava, na grotesknom horizontu blistaju mi drugačiji horizonti malih provokacija i minijturnih skandala, zbog toga sam klovn animator, pripovedač i kućni učitelj isto kao što sam i velika svinja, potkazivač i pisac anonimnih pretećih pisama, bezvredne informacije smatram mogućom preambulom svoga ustava, koji neprestano menjam, koji nikad ne mogu da završim, na planu ovlašćivanja senke vidim gigantsku građevinu, iako je to odavno ugnut dečji grob, mladost sam gospodina koji teško stari, mimika i jezik su pokretna gramatika unutrašnjeg žargona, topla čufta i krigla-hladnog piva samo za pola sata dokazuju mi pretvaranje materije u dobro raspoloženje, jeftina metamorfoza prvo je čudo na svetu, ruka oslonjena o prijateljsko rame jeste kvaka koja otvara vrata sreće, u kojima je svaki omiljeni predmet središte rajskog vrta, kanibalizam nasuvo bez sveštenika i mature, kraljice tužne oči, koje se dižu zainteresovano iznad barijera kamiona, to su moje oči, maloletna javoljica, koju čekaju kasapi blistavih noževa, to sam ja, senica u mraznoj hladnoj večeri, očišćene iznutrice, izvnutnih krila u vedru s hladnom vodom, to sam ja, plamen kojem se vraćaju verne oči da bi izgorele zajedno s ostalima u gnezdu koje gori, ono skicira sasvim preciznu ideju gorećeg saća, pripremljenog samo za mene, dopisni sam član Akademije obešenjaštva, slušalac katedre euforije, moj bog je Dionizije, pijani šarmantni mladić, Veselost koja je postala čovek, crkveni otac ironični Sokrat, koji strpljivo razgovara sa svim, da bi ga jezikom i za jezik izveo na sam prag neznanja, prvorođni sin mi je Jaroslav Hašek, pronalazač kafanske priče genijalni životvorac i pisar, koji je očovečio prozaična nebasa čovečanstva, a ostalom delu ostavio pisanje, bez pokretanja trepavica zagledao se u plave zenice Svete Trojice, nije postizao vrhunac praznine, opijenosti bez alkohola, obrazovanje bez znanja, sam smeh – bik krvavih očiju, kome neko koščicom jede mozak kao sladoled.

Gospodine dragi, imate li još jedan gulaščić?

P.S. Kada analiziram ovaj tekst, koji treba da bude predgovor za izbor priča iz mojih knjiga, tekst koji sam napisao za pet sati s nepravilnim pauzama između struganja drva i košenja trave, tekst koji ima usporen puls vertikalne sekire i horizontalne oštrice austrijske kose, moram razlikovati iskaze koji su kao celina plod unutrašnjeg iskustva, od iskaza koje sam dobio čitanjem. Moram navesti pisce i njihove iskaze, koji me od trenutka kada sam ih pročitao toliko fasciniraju da želim što ih nisam izmislio. »Ne smatram sa brojanicom, već karikom prekinutog lanca« – to je obrnuta varijanta Ničea: »Nisam karika lanca, već sam lanac«. »Svaki voljeni predmet je središte rajskog vrta« – to je Novalis. »Dionizije, veselost, koja je postala čovek« – to je Herder. I to je sve.

Prevela Biserka Rajčić

slika

jurek becker

Kad je odlučio da ubije aždaju, noć beše vetrovita i prohladna. Nije mogao spavati, te stade kraj prozora gledajući napolje u malobrojne, još neutrulne svetiljke. Već nekoliko nedelja spavao je loše, ali do sada još nikada nije stajao ovako kraj prozora. Mogao je da čita kao prošlih noći, soba beše puna zabranjenih i još nepoznatih knjiga. Ali ove noći je osetio tako snažan otpor prema knjigama i prema svemu što je napisano, što mu je i do danas ostalo nejasno. Stavi nekoliko komada uglja u peć.

Začas je pred prozorom mogao razaznati pojedinosti, skoro tako dobro kao da nad svim tim sija sunce. Zna da se začudio koliko je malo svetlosti potrebno njegovim očima (mislio je: ljudskim očima) i da se upitao: nije li previše dnevne svetlosti rasipanje. Na brežuljku naspram sebe ugleda kako se diže svetli treptav dim. Mora da je neko upalio vatru jer je hladni novembar već bio poodmakao. A onda mu se opet učini kao da se stub dima pokreće i kao da se njegovi mlazevi nagomilavaju i opet razilaze, kao pri disanju nekog bića. Kad je razazabrao da se varao i da se samo vetar skrivao iza tog čudnog kretanja dima, beše kasno, jer je već mislio na aždaju. Pokušao je onoliko koliko su to mogućnosti dozvoljavale, da svoje misli otrgne od aždaje, jer nije bilo baš ničega o čemu bi razmišljao sa većom nelagodnošću: posle takvih misli bio je sam sebi nepodnošljiv. One su uvek bile poput uzdisanja, a ne poput razmišljanja o zadatku koji treba da se reši. Tada bi sebi izgledao nemoćan, malodušan i nekako jadnan. Baš mu ništa nije pomagalo ni to što se u svim mislima, koje su se rojile, sve svodilo na isto i što mu se poneka među njima dopadala i uprkos svemu ju je cenio. Te noći je osećao čudan gnev i drhtao je u očekivanju da nešto preduzme.

Jedini čovek koga je poznavao, a koji bi se usudio da preduzme nešto protiv aždaje, bio je starac koji je živeo u blizini. Imao je strašne ožiljke od borbe s njom i ponekad se sretao na ulici. Lice mu je toliko bilo unakaženo da je kuću napuštao samo s tamnim naočarima i šeširovom duboko namaknutim na čelo. Većina ljudi ga je izbegavala, a i on, mislio je stojeći kraj prozora, nije mogao reći za sebe da je naročito želeo blizinu starca. Nije se plašio toga što bi ga aždaje mogla videti s njim i smatrati ga njegovim prijateljem. To mu ništa nije smetalo, a i ružnoćom starca bi već izašao na kraj. Još nije ni ugledao starca, a setio se odmah da je postojao neko ko se usudio da se suprotstavi aždaji i da je on živeo ne učinivši baš ništa, jer od njegovog tajnog gneva niko nije imao koristi. Tako se starcu sklaničava s puta. Jednom je čuo da dvoje razgovaraju o njemu. Jedan reče da starac ne treba da se čudi tome što ga svi izbegavaju: razlog je to što je unakažen, a to, a kraju krajeva, mora sam sebi pripisati. Drugi je klimnuo glavom nakon ovih reči i ne rekavši ništa otišao.

Kad je još bio sasvim mlad i kad se još mogao umiriti mišlju da će se jednom boriti protiv aždaje, upitao je starca šta je bilo presudno da bude tako hrabar. Ovaj odgovori: želeo sam nagradu. Kakvu nagradu? upitah. Starac reče: Pa, naravno, princezu. Zar ti ne znaš da je kralj obećao onome ko pobeđi aždaju princezu za ženu? Zavrteo je glavom jer o tome nije čuo baš ništa.

Potom ga je starac odveo sebi u kuću i uzeo sliku princeze iz ladice. Pokazao mu je. Od tog trenutka je voleo princezu.

Dugo je čeknuo za njom, kao što ume samo mlad čovek. A ipak, kad god je mislio na nju, osećao je tug; bio je siguran da će je osvojiti neko jači i dostojniji od njega. I u svom tom oćajanju što aždaja još nije pobedena, uteši se time da ima izgleda da sam, jednom kasnije, izazove aždaju. Stideo se toga, ali se stvar nije dala izmeniti.

Jednom upita starca da li bi mu mogao pozajmiti princezinu sliku, na nekoliko dana, jer bi želeo da mu se napravi kopija. Čovek mu je pokloni, iako nije imao nijednu drugu. Nije hteo da je uzme sve dok mu starac ne reče da ne treba toliko da se